

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
А288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

практичної конференції (м. Київ, 4 листопада 2016 р.). Київ: *Університет економіки та права «КРОК»*, 2016 С. 111–113.

7. The Training of Judges and Legal Practitioners — Ensuring the Full Application of EU Law. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs. 2017 April, 12. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/583134/IPOL_IDA\(2017\)583134_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/583134/IPOL_IDA(2017)583134_EN.pdf) (дата звернення: 25.10.2025)
8. Порядок підвищення професійного рівня адвокатів України: затверджений Рішенням Ради адвокатів України 3 липня 2021 року № 63 (в редакції рішення Ради адвокатів України 13 грудня 2024 року № 90). URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2024-12-13-poryadki-90_6773f2c5d4bd9.pdf. (дата звернення: 25.10.2025).

Науковий керівник: завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Баканова Нана Мезенівна**

Суділовська О. О.

студентка 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національний університет «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

У статті 1 Конституції України закріплюється, що Україна є правовою державою [1]. Правова держава — це модель організації суспільства, в якій закон стоїть вище будь-якої влади та права людини є недоторканими. Отже, в правовій державі на меті є дотримання прав і свобод людини та громадянина. В нашій державі це має прояв в розділі II Конституції України, де закріплені всі основні права, свободи та обов'язки, в тому числі право на безоплатну правничу допомогу [1]. Відповідно до ст. 131–2 Конституції України, професійну правничу допомогу здійснюють саме адвокати. Ця допомога є найяскравішим прикладом дотримання, забезпечення та захисту прав людини. Таким чином, правнича допомога стає конституційною гарантією і передбачає, що адвокат може захищати свого клієнта в кримінальному, представляти цивільному, конституційному, господарському й адміністративному судочинстві та захищати його права й інтереси.

Право на правничу допомогу є загальним правом, яке забезпечує захист прав людини [2] і може здійснюватися у різних формах, від-

повідно до статті 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», це може бути, наприклад, складання заяв, скарг та інших процесуальних чи правових документів [3]. Цей перелік є невичерпний, так як в статті 19 вказаного закону зазначається, що адвокат може здійснювати інші види адвокатської діяльності, не заборонені законом.

В Україні діє окремий закон, який регулює надання безоплатної правничої допомоги, це Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» від 2 червня 2011 року. В ньому закріплено, що «безоплатна правнича допомога — правнича допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел» [4]. Зі змісту положень Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» випливає, що безоплатна правнича допомога поділяється на первинну та вторинну. Право на первинну допомогу мають усі особи, які знаходяться під юрисдикцією України, а ось право на вторинну мають лише визначене коло суб'єктів та/або за виключних обставин. З одного боку це може здатися дискримінацією, але сюди підходить термін «диференціація», тобто держава таким чином піклується за осіб, які з певних обставин не можуть собі дозволити професійну правничу допомогу з тих, чи інших обставин. Це є прояв захисту більш уразливих груп населення державою, наприклад, неповнолітніх.

У процесуальних кодексах є окремі норми, які закріплюють роль адвоката при захисті прав особи у різних формах судочинства. Наприклад, в Цивільному процесуальному кодексі України передбачено, що представництво у суді здійснюється виключно адвокатом, якщо інше не передбачено законом [5].

У кримінальному судочинстві роль захисника, яким виступає адвокат, є більш визначеною. Кримінальним процесуальним кодексом на рівні засади закріплюється забезпечення права на захист, тобто це право на користування правничою допомогою захисника. КПК України зазначаються випадки, коли участь захисника є обов'язковою та залучення захисника для здійснення захисту за призначенням. Обов'язкова участь захисника в кримінальному провадженні закріплена в статті 52 Кримінального процесуального кодексу. В зазначеній статті перелічені конкретні випадки залучення наприклад, у всіх провадженнях щодо особливо тяжких злочинів, це обумовлюється тим, що таке діяння має найбільший ступень суспільної небезпеки та за нього встановлене найбільша міра покарання. В ст. 52 КПК зазначенні інші випадки, наприклад, коли суб'єктом є неповнолітня особа, особа, що не володіє мовою провадження, коли щодо особи вирішується застосування примусових заходів виховного/медично-

го характеру. Це зумовлюється специфічними ознаками суб'єкта чи самого кримінального провадження, коли особа є більш уразливою та для повноцінного забезпечення її прав є обов'язковою участь захисника.

Залучення захисника для здійснення захисту за призначенням, відповідно до статті 49 Кримінального процесуального кодексу, здійснюється слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом. По-перше, це випадки, відповідно до статті 52, коли участь захисника є обов'язковою. По-друге, це коли особа заявила клопотання про залучення захисника, але через нестачу коштів або інших об'єктивних причин не може його залучити та, по-третє, випадок, коли уповноважуючи суб'єкти вважають, що обставини кримінального провадження вимагають участь захисника, але підозрюваний або обвинувачений його не залучив [6]. У цих випадках, відповідно до пункту 7 частини 1 статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу», буде залучений захисник за призначенням [4]. У такій ситуації права особи будуть повноцінно захищатися для неї безоплатно, а всі витрати візьме на себе держава.

У висновку слід зазначити, що специфічними ознаками кримінального провадження та кримінальної відповідальності, роль адвоката стає дуже важливою та обов'язковою в кримінальному процесі.

Підсумовуючи все вище сказане, можемо дійти висновку, що адвокатура є самостійним та незалежним інститутом демократичної держави, який безпосередньо забезпечує та захищає права людини в різних обставинах та процесах. У правовій державі утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Список використаної літератури

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-ВР>
2. Маркович Х. М. Адвокатура України як механізм захисту прав людини та громадянина: теоретико-правовий ракурс. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 45–47. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9b2b9056-e61c-48e8-a008-fca262cc5c98/content>
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
4. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460- VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.01.2004 1618-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n742>

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Нестерчук Лілія Петрівна**

Суровцова А. Є.

студентка 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ АДВОКАТА У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

Для України, як ні для кого іншого, важливо, щоб суди, які розглядають кримінальні провадження щодо міжнародних злочинів, були справедливими та відкритими, щоб якісно працював не лише прокурор, а й адвокати. Адвокат стає не просто захисником конкретної особи, але й гарантом принципів справедливості, правової визначеності та юридичної відповідальності перед міжнародною спільнотою. У цій категорії справ захисник забезпечує дотримання процесуальних прав обвинуваченого, зокрема гарантує ефективний захист та дотримання презумпції невинуватості, що є основними фундаментами міжнародного кримінального права.

Варто визначити поняття міжнародного злочину, щоб краще зрозуміти, яка ступінь відповідальності покладена на адвоката в таких справах. Науковці зазначають, що міжнародний злочин визначається як винне діяння, що загрожує міжнародній безпеці та правопорядку, визнається протиправним і підлягає кримінальному покаранню в результаті узгодження волевиявлень суверенних держав, хоча на сьогодні ще не існує остаточно сформованої системи міжнародних злочинів [1, с. 306]. На нашу думку, найповніша класифікація міжнародних злочинів викладена в Римському статуті Міжнародного кримінального суду 1998 р., до яких відносяться: геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та агресія [2].

В українському законодавстві немає чіткого визначення поняття «міжнародні злочини», однак Кримінальний кодекс України (далі — ККУ) містить статті, які визначають окремі види міжнародних злочинів, такі як злочин агресії (ст. 437 ККУ), воєнні злочини (ст. 438 ККУ), геноцид (ст. 442 ККУ) та злочини проти людяності (ст. 442—1 ККУ) [3].